

”Svarta Björn” och rallartiden...

Kvinnan i mitten på fotot är välkänd som ”Svarta Björn”, troligen Anna Rebecka Hofstad, född 7/4 1878 på Offersøy i Norge, död 12/10 1901 i Tornehamn, Sverige.

Hon var enligt de historier som berättas en norsk kokerska och hushållerska vid bygget av Malmbanan mellan Kiruna och Narvik. Hon har beskrivits som lång, mörk, vacker och intelligent. Svarta Björn levde ett hårt liv och avled endast 23 år gammal.

Det berättas att hon kom i handgemäng med en annan rallarkocka och fick därvid slag av en klädstöt, så pass att skallen spräcktes och några revben knäcktes. Hon fördes till sjukstugan i Tornehamn där hon avled; möjligen bidrog också tuberkulos till hennes död. Hon vilar på Tornehamns kyrkogård under ett vitt träkors med inskriptionen Anna - Norge 12/10-01.

Mannen till vänster i hatt och väst: Karl Karlsson, även kallad ”Svart Kalle”, född 12/4 1884 i Båtsjaur. Han dog mellan 1915 och 1920 på hemstället i Båtsjaur.

Mannen till höger med dragspel i knät: Axel Bernard Karlsson (1879–1940), storebror till Karl Karlsson. Han föddes 2/3 1879 i Båtsjaur och dog 1940 på sjukhuset i Piteå. Bernard håller i ett Magdenburgerdragspel som såldes någon gång på 1920-talet.

Bröderna Karl och Bernard var uppe i Malmfälten 1898–1900. År 1900 blev Bernard inkallad till värnplikt. Bernard fick sig 1902 tilldelat ett kronotorp i Lövudden, Abraure, där han levde, arbetade och fostrade 8 barn tillsammans med sin hustru Anna. När torpet byggdes högg Bernard på kvällarna de stockar som skulle bli deras boningshus och ladugård. Tidiga morgnar drog han på skaren hem stock för stock eftersom ingen häst fanns att tillgå.

Hans äldsta bror Samuel hjälpte till med timringen av huset. Alla stockar och plank sågades med hjälp av en ramsåg som sköttes av 2 personer.

1938 höll Bernard på med slätter. Han körde för nära en sten så att slätterbalken slog i och maskinen välte. Hästen ryckte då till. Bernard fick sitsen på slättermaskinen i ryggen. Han blev väldigt sjuklig efter denna händelse och åkte in och ut på sjukstugan i Arvidsjaur i omgångar, men fick väldigt dåligt med hjälp. Hans fru Anna Karlsson (Anna Lovisa, född Eriksson) 2/6 1888 - 8/8 1955 ville att Bernard skulle genomgå en röntgenundersökning.

Men doktor Torsten Fritjofsson vägrade.

När 1,5 år gått och Bernard fortfarande inte fått hjälp eller genomgått någon röntgenundersökning gick Anna upp på kommunhuset och pratade med Bror Karlsten i Arvidsjaur och önskade att Bernard skulle flyttas till Piteå lasarett, men fick där svaret att:

"Fru Karlsson måste förstå att om doktor Fritjofsson inte anser att herr Karlsson behöver flyttas så behöver han inte det!"

Hon gick då i sin förtvivlan till droskägare Lundin i Arvidsjaur och berättade om bemötandet på kommunhuset. Lundin blev då så upprörd att han lovade att skjutsa Anna och Bernard till Piteå lasarett gratis. Väl framme i Piteå höll Bernard inte på att bli intagen på lasarettet eftersom remiss saknades från Arvidsjaur.

Anna berättade då om bemötandet av doktor Fritjofsson och Bror Karlsten på kommunen i Arvidsjaur, och att hon i desperation flyttat sin make till Piteå i hopp om bättre vård:

"Jaaa..., ni är inte dom första som kommer från Arvidsjaur med denna typ av berättelse" sa doktor Ivarsson i Piteå.

En röntgen gjordes där man kunde konstatera att ett revben gått av och punkterat njuren. Bernard dog 14 dagar efter röntgen var utförd:

"Detta hade vi kunnat operera väldigt enkelt om herr Karlsson kommit in direkt efter olyckan" sa doktor Ivarsson till Anna.

Bernard och Anna fick 8 barn. Ovanstående fakta är berättat av Karl Karlsson, Lövudden, född 22/9 1923, son till Bernard Karlsson.

Källa och nedtecknat av Örjan Karlsson, Österjörn. Bernard Karlsson f. 1879 med dragspelet är Örjan Karlssons farfars far.

Pigan Valborg hos Bernard Karlsson i Lövudden, 1929.

Foto är på Valborg Karlsson då hon var piga i Lövudden hos Bernard Karlsson, 1879–1940. I bakgrunden sjön Abraure. Valborg gifte sig senare med Bernard Karlssons äldste son Axel.

Bröderna Karl och Axel Karlsson i Lövudden. 1929. Foto Örjan Karlsson.

Till vänster:

1. Karl Karlsson f. 1923, Lövudden

Till höger:

2. Axel Karlsson, (avled 1981) Norrstrand, Karls storebror

Föräldrar: Bernard Karlsson, 1879–1940, Lövudden, Abraure och Anna Karlsson f. Eriksson, 1888–1955.

Norrstrand och Lövudden ligger inte långt ifrån varandra nära sjön Abraure.

Axel Karlsson vid sista hässjan i Norrstrand, Abraure, 1969.

Axel Karlsson, Norrstrand vid den sista hässjan som gjordes i Norrstrand innan alla djur avvecklades. Axel var gift med Valborg Karlsson. Axel Karlsson avled 1981.

Axels föräldrar: Mor: Anna, Karlsson, 1888–1955.
Far: Bernard Karlsson, 1979–1940, Lövudden

Lyckan, Arvidsjaur

*Stakning av järnvägslinjen
Arvidsjaur - Sorsele vid Lyckan i
Arvidsjaur. 1929.*

Inlandsbanan = Järnvägen
mellan Kristinehamn-Gällivare.

”Det tog Axel Granholm och hans armé av stadiga rallare 40 år av svett, kyla och oändlig möda att lägga den 931 km långa rälsen genom eländig terräng, massor av myrar och

berg. Man räknade med att ha hela Inlandsbanan klar år 1924, men det blev inte så. Krig i Europa, brist på arbetskraft och en lång lågkonjunktur försenade arbetet”.

Inlandsbanan byggdes i trakten kring Arvidsjaur i början av 1930-talet. Den norra delen av Inlandsbanan kopplades samman 26/9 1936 med den södra i Kåbdalis genom att generaldirektören Axel Granholm slog i den sista rälsspiken i Kåbdalis. En minnessten är rest i Kåbdalis. Inlandsbanan invigdes den 6 augusti 1937 av kronprins Gustav Adolf.

Rallarlag vid Inlandsbanan, 1930

3:e personen från höger var Alfons Bjelfman, rallare i Moskosel.

Alfons gifte sig 1935 med Greta från Ytterhögdal. Innan han gifte sig hette Alfons Bjellman i efternamn. Prästen skrev fel efternamn. Det blev Bjelfman i stället. Det var mycket krångligt att ändra tillbaka så efter vigseln hette han Bjelfman.

1930-tal. Sterner arbetade som järnvägsarbetare, rallare längs järnvägslinjen Arvidsjaur-Moskosel.

Pakkobäcken, Järntandsbauru
Ett ånglok passerar på den vackra stenbron över Pakkobäcken.

”Långe-David”

1910. Rallaren 'Långe David' Svensson 1886–1977 på Inlandsbanan. Foto: Gösta Jonaszon

På sin tid var Långe David; en av de allra värsta att jobba, värst att äta, värst att supa och värst att älska.

Fruktimren föll som käglor där David drog fram längs banan.

Det finns en film inspelad av SJ 1929. I den spelar David huvudrollen. Man får se den 211 cm långe ”resen” svinga släggan och följa hans förberedelser inför en lördagskväll.

(Filmens titel är ”Kronans rallare”.)

Rallaren ”Trollhätte-Johan”, 1880–1972, född i Askunemåla by i Linneryds församling i Kronobergs län.

Oskar Ferdinand Johansson stannade kvar i kommunen efter sin tid som rallare längs inlandsbanan. Han bildade familj i Auktsjaur där han bodde fram till sin död.

Trollhätte-Johan var rallarbas och var med och byggde broarna på Inlandsbanan. Tillsammans med en annan fd rallare; Stål, byggde han också stentrappan som går ner från **Arvidsjaur kyrka** mot kyrkogården i väster.

Trollhätte-Johan är förfader till fd journalisten Nils Widman.

Tvärbanan Jörn-Arvidsjaur

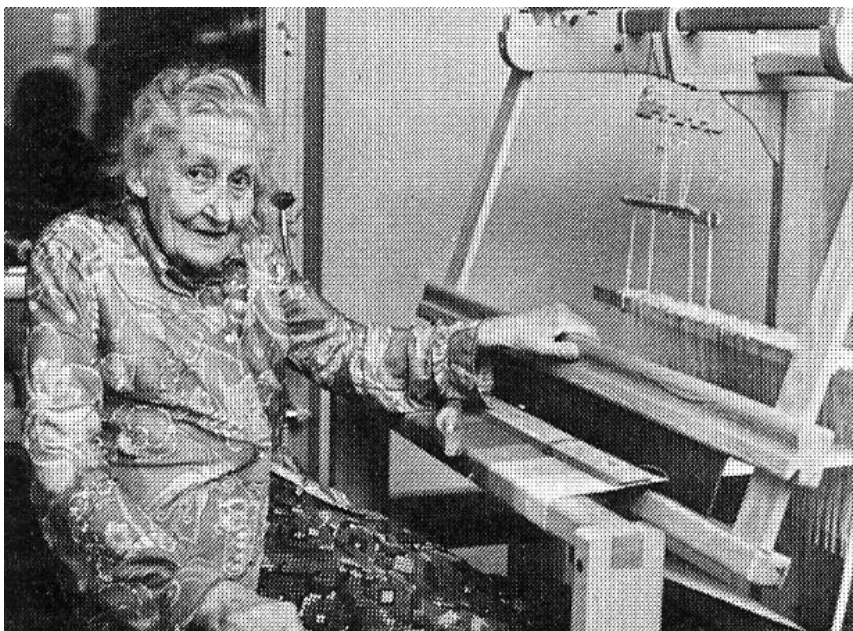
Tvärbanan

Rallare vid järnvägsbygge i Björklund nära Hålborg 1925–26.

Tvärbanan mellan Arvidsjaur och Jörn byggdes mellan åren 1924–1928 och var Arvidsjaur's första järnväg.

Järnvägsstationer mellan Arvidsjaur och Jörn:

Nordlunda, Bräntjärn. Abborrträsk, Saltmyran, Hålborgsliden, Moräng, Glommerträsk, Missenträsk, Stensträsk, Granberg, Torvterminal, Jörn.

"Stor-Stina"

Stor-Stina, Kristina Johansson, Terapin på vårdcentralen, Arvidsjaur 1975.

Stor-Stina, 1887–1976, var född i Vallsta i Hälsingland. Hon arbetade som kocka på Inlandsbanan och kom till Arvidsjaur när järnvägen byggdes.

Stor-Stina var en

berömdhet längs hela Inlandsbanan. Hon var gift med rallaren (järnvägsarbetaren) Carl, Kalle Johansson. Paret fick 5 barn: John, Svea, Linnéa, Edit f. 1915 och Britta. Familjen bodde i Arvidsjaur i korsningen Skillnadsgatan-Skomakaregatan. Stor-Stina var en mångsysslare, hon hade ett 'militärsjukhus', hotellverksamhet, matservering för skolbarn och arbetade även på ålderdomshemmet. I källaren på gamla ålderdomshemmet fanns ett bad där skolbarnen skrubbades rena.

Inlandsbanan byggs 1930

Vid tyngre arbeten fick rallarna använda häst, men oftast bara handkraft, bild från 1930.

Järnvägsbygge Arvidsjaur - Jokkmokk, Grusfältet mitt emot LTI mot Grandal, Grävmaskinen var ångdriven. Inlandsbanan. Lastning av grus för användning till järnvägsbygget.

Rallare, järnvägsbyggare vid Inlandsbanan. 1930-tal. Inlandsbanans bygge av räls. 'Rallarna' hade ett mycket tungt arbete, 1930-talet.

Räsläggare 1930.

Den stora mannen längst fram med mustasch heter Svensson och enligt uppgift hade han två söner: Gustav och Sven.

Räls läggs vid järnvägsbygge mellan Avaviken-Arvidsjaur 1928.

Klartecken! Inlandsbanan, första tåget från Arvidsjaur mot Sorsele avgår 1933!

1976

Inlandsbanan 40 år

Jubileumsutställningen Inlandsbanan i bild.

Från vänster:

1. Folke Rydfjäll, socialchef
2. Erik Valdemar Fransson, 1885–1978, rallare. Fransson stannade kvar i Arvidsjaur efter rallarepokens slut. Fransson och hans hustru Elin byggde sig ett hus på Skomakaregatan.

// Sammanställt av Kent Norberg.